MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO

Seduta tad-9 ta' Ottubru, 2003

Citazzjoni Numru. 2196/1999/1

Mario Cutajar
versus
Kap Kmandant tal-Forzi Armati

F’din il-kaw\a l-attur, li huwa suldat, qieg]ed ifittex g]ad-danni li [arrab meta we[[a’ waqt il-qadi ta’ dmirijietu.
I`-`itazzjoni tg]id illi l-attur g]andu l-grad ta’ *gunner* fil-Forzi Armati ta’ Malta u huwa stazzjonat fl-Iskwadra Marittima tat-Tieni Re[iment. Fl-1 ta’ Novembru 1997, g]al xi s-6.00 *a.m.*, meta l-attur kien parti mill-ekwipa[[tal-*patrol boat* P26, huwa korra waqt operazzjoni ta’ tfittxija mag]mula fuq il-bastiment *Sabine* fl-ib]ra territorjali ta’ Malta fuq ordni tal-konvenut. L-attur sofra kemm *damnum emergens* kif ukoll *lucrum cessans* min]abba debilità permanenti.
Billi qieg]ed ig]id illi g]all-in`ident ja]ti l-konvenut, “min]abba imprudenza, imperizja, negli[enza u inosservanza tar-regolamenti”, i\da g]alxejn sejja]lu b’ittra

uffi`jali tat-13 ta' Settembru 1999 biex jag]mel tajjeb g]ad-danni, l-attur feta] din il-kaw\a u qieg]ed jitlob illi l-qorti:

1. tg]id illi l-konvenut wa]du ja]ti g]all-in`ident u g]ad-danni kollha li [arrab l-attur;
2. tillikwida d-danni; u
3. tikkundanna lill-konvenut i]allas id-danni hekk likwidati, flimkien ma' l-img]ax u l-ispejje\, fosthom dawk ta' l-ittra uffi`jali.

Il-konvenut ressaq dawn l-e``ezzjonijiet:

1. ma kienx notifikat l-Avukat {enerali kif irid l-art. 181B(3) tal-Kodi`i ta' Organizzazzjoni u Pro`edura ~ivili — il-konvenut irtira din l-e``ezzjoni waqt is-seduta ta' l-14 ta' Marzu 2000[1];
2. il-pretensjonijiet ta' l-attur "huma infondati fil-fatt u fid-dritt";
3. l-attur [à qieg]ed jir`ievi kumpens g]all-in`ident;
4. l-attur g]adu fix-xog]ol li kien fih qabel ma korra, u g]andu l-istess qlig] li kellu qabel; u
5. id-danni li jg]id li [arrab l-attur ma kinux min]abba imprudenza, imperizja, negli[enza u inosservanza tar-regolamenti min-na]a tal-konvenut, i\da min]abba a``ident, u g]alhekk il-konvenut ma jwe[ibx g]alihom.

Il-ka\ [ara hekk:

L-attur kien da]al suldat f'{unju ta' l-1993 u tliet snin wara kien stazzjonat fl-Iskwadra Marittima. Kemm dam fl-Iskwadra Marittima dejjem kien ja]dem fuq il-ba]ar fuq il-lane` ta' l-armata: kien jag]mel ix-xog]ol li jordnawlu dawk ta' fuqu: ikun fuq it-tmun, jag]mel l-irbit u wkoll jitla' fuq bastimenti[2].

Fil-31 t'Ottubru 1997 kien parti mill-ekwipa[[tal-*patrol boat* P26 li]ar[et fis-7.00 *p.m.* lejn it-tramuntana ta' Malta. Billi l-ba]ar kien x'aktarx imqalleb il-*patrol boat* qattg]et il-lejl tistkenn fl-Im[arr, G]awdex, i\da fil-g]odu mas-seb] fl-1 ta' Novembru 1997, ftit qabel ma l-*patrol boat* kellha tmur lura lejn il-ba\i f'Sa Maison, waslet ordni biex issir tfittxija fuq il-bastiment *Sabine* li kien qieg]ed wieqaf qrib G]ajn Tuffie]a bi]sara fil-makni.

Meta l-*patrol boat* waslet qrib il-bastiment tressqet bil-pruwa mal-[enb tal-bastiment, b'mod li l-lan`a [iet tipponta

---

1 *Fol.* 16.

2 Ara l-*affidavit* ma]luf mill-attur fid-9 ta' Jannar 2001, *fol.* 22.

lejn il-bastiment, u mill-bastiment tni\\el sellum tal-]abel bl-iskaluni ta' l-injam biex mill-lan`a jitilg]u g]al fuq il-bastiment. L-attur kien it-tielet wie]ed li kellu jitla'.

Billi, min]abba l-imbatt tal-ba]ar, il-lan`a kienet titla' u tin\el fil-ba]ar, il-bog]od bejn il-wi`` tal-pruwa u kull skaluna tas-sellum kien daqqa ji\died u daqqa jonqos. Meta l-attur beda tiela', x'aktarx g]ax f'dak il-waqt l-imbatt inzerta aktar qawwi, [ara li l-wi`` tal-pruwa g]ola b']effa aktar minn kemm l-attur tela' s-sellum, b'mod li sakemm l-attur la]aq it-tielet skaluna l-pruwa telg]et aktar minn hekk u nqabdet sieq ix-xellugija ta' l-attur bejn il-lan`a u l-[enb tal-bastiment.

Biex l-attur ma jitg]affi[x bejn il-lan`a u l-bastiment, il-*master* tal-lan`a re[[ag]ha lura, i\da, billi kienet f'likwidu — il-ba]ar — ma obdietx mill-ewwel, u l-attur korra. G]enuh biex jitla' fuq il-bastiment u ttie]ed l-isptar bil-*helicopter*.

L-attur qieg]ed ig]id illi l-operazzjoni ta' tfittxija fuq il-bastiment saret]a\in g]al dawn ir-ra[unijiet:

1. g]ax saret f'ba]ar qawwi u mbatt g]oli;
2. g]ax it-tlug] fuq il-bastiment sar fil-ba]ar miftu], flok ma l-bastiment kien qabel skortat lejn x'imkien fil-kenn;
3. g]ax il-lan`a qag]det bil-ponta mal-[enb tal-bastiment waqt li l-attur kien tiela' flok qag]det [enb ma' [enb;
4. g]ax l-attur ma ng]atax ta]ri[bi\\ejjed biex ikun jista' jie]u sehem f'operazzjonijiet b]al dik li fiha korra; u
5. g]ax il-pro`edura tal-g]a\la ta' dawk il-membri ta' l-ekwipa[[li g]andhom jitilg]u fuq il-bastiment biex jag]mlu t-tfittxija ma hix wa]da tajba.

G]alkemm huwa minnu illi, kif sewwa qal l-attur fin-nota ta' osservazzjonijet tieg]u, suldat huwa wkoll "]addiem" li g]andu "l-post tax-xog]ol" tieg]u, huwa minnu wkoll illi s-servizz militari, min-natura tieg]u, huwa servizz ta' perikolu. Dan ma jfissirx illi s-suldati g]andhom ikun esposti g]all-perikolu bla b\onn jew bla ra[uni tajba; ifisser i\da li dak li jkun me]tie[g]all-esi[enzi tas-servizz ma jistax ma jsirx g]ax i`-`irklostanzi jkunu ta' perikolu jew riskju\i. Is-servizz militari ma jistax jing]ata biss f'`irkostanzi u f'ambjent ta' bla perikolu. Min-natura tag]hom il-]ti[ijiet tas-servizz militari jistg]u jkunu influwenzati i\da mhux determinati minn konsiderazzjonijiet ta' riskju jew ta' perikolu.

1. Il-kondizzjoni tat-temp

Fil-fehma tal-qorti, g]alhekk, ukoll jekk it-tfittxija saret f’kondizzjonijiet tal-ba]ar li ma kinux mill-a]jar — g]alkemm g]andu jing]ad ukoll illi mix-xhieda ma]ari[x illi l-kondizzjonijiet kienu daqshekk]\iena — dan ma jfissirx illi t-tfittxija ma kienx imissha saret, jew ma kienx imissha saret dak il-]in. L-g]a\la tal-waqt meta ssir operazzjoni militari ma tistax ma tit]alliex f’idejn l-awtorità militari, u lill-qorti ma jidhrilhiex illi g]andha tid]ol fil-meritu ta’ l-anali\i tar-relazzjoni bejn il-]tie[a u l-perikolu ta’ l-operazzjoni.
Lill-awtoritajiet militari dehrilhom illi t-tfittxija kellha ssir f’dak il-]in, u l-qorti ma tid]olx fil-meritu ta’ dik id-de`i\joni, u ebda ]tija ma taqa’ fuq il-konvenut jekk deherlu illi, fi`-`irkostanzi, kien me]tie[illi t-tfittxija ssir meta saret.

2. Il-post fejn saret it-tfittxija

L-attur ig]id ukoll illi l-bastiment kien imissu dda]]al fil-port biex it-tfittxija ssir fil-kenn, mhux fil-ba]ar miftu].
Mix-xhieda]are[i\da illi l-bastiment li saritlu t-tfittxija kellu]sara fil-makni, u ma setax minn G]ajn Tuffie]a jittie]ed fil-port. G]alhekk, ladarba kien me]tie[li t-tfittxija ssir dak il-]in, bilfors kellha ssir fejn kien ankrat il-bastiment.
Lanqas g]al din l-g]a\la, g]alhekk, ma jista’ jing]ad illi l-konvenut kellu xi]tija.

3. Kif qag]det il-lan`a mal-bastiment

Meta feta] il-kaw\a lill-attur kien deherlu illi meta l-lan`a tqieg]det bil-pruwa tipponta lejn il-[enb tal-bastiment flok [enb ma’ [enb kienet f’po\izzjoni]a\ina biex minn fuqha jitla’ g]al fuq il-bastiment.
Waqt is-smig] tax-xhieda kien imfisser illi l-po\izzjoni ta’ [enb ma’ [enb hija aktar perikolu\a g]ax ikun aktar iebes biex il-lan`a titbieg]ed malajr mill-bastiment. L-attur a``etta dan l-argument u fin-nota ta’ osservazzjonijiet tieg]u jg]id illi issa jaqbel illi l-po\izzjoni kienet tajba.

4. Jekk l-attur ing]atax ta]ri[bi\\ejjed

L-attur ig]id illi din kienet l-ewwel darba illi tela’ fuq bastiment minn fuq lan`a fil-ba]ar miftu], u li ma kienx ing]ata ta]ri[dwar kif kellu jag]mel u x’perikoli kien hemm.
Dwar dan it-ta]ri[xehed il-Kaptan Andrew Mallia, it-tieni kap ta’ l-Iskwadra Marittima tal-Forzi Armati. Meta l-qorti staqsietu g]ala jit]allew jag]mlu *boarding* ta’ bastimenti suldati li ma jkunux ing]ataw ta]ri[spe`ifiku dwar kif dan g]andu jsir, ix-xhud wie[eb hekk:

G]ax ix-xog]ol li huma jridu jag]mlu waqt il-*boarding is no different* mid-*day to day work* tag]hom il-*Maritime Squadron*, li g]andu x'jaqsam ukoll ma' *towing*, ma' n\ul mil-lan`a, ma' l-irbit tal-lan`a … … … Dawn li jaqb\u minn fuq il-lan`a qed ti``aqlaq mill-pruwa tag]ha g]al fuq lan`a o]ra jew g]al fuq il-moll hija pro`edura normali, id-*day to day work* ta' *seaman* il-*Maritime Squadron*.[3]

Barra minn hekk, ma jidhirx illi l-in`ident se]] g]ax l-attur, billi ma kienx mg]allem, ma g]amilx sew il-manuvra ta' kif jinqata' mil-lan`a g]al fuq is-sellum, jew ma g]a\ilx il-waqt tajjeb biex jitla'; l-attur mexa sew i\da bi sfortuna nzerta li f'dak il-waqt l-imbatt ma \ammx ir-ritmu ta' qabel u]asad lill-attur, kif fisser hu stess:

Tlajt l-istess b]alma telg]u huma [it-tnejn li telg]u qablu], biss però kif jiena tlajt, stennejtha tog]la l-lan`a, flok ni\litli b]all-o]rajn [iet *swell* o]ra mill-ewwel u flok il-lan`a … … … ni\\litha hekk g]ollietha hekk u]atfitni minn saqajja.[4]

Fil-fehma tal-qorti, g]alhekk, la irri\ulta li kien hemm nuqqas ta' ta]ri[me]tie[, u lanqas illi l-in`ident se]] g]ax kien hemm nuqqas ta' ta]ri[billi l-attur ma g]amel xejn]a\in li ma kienx jag]mlu li kieku kien im]arre[a]jar.

5. Jekk il-pro`edura tal-g]a\la ta' min kellu jitla' fuq il-bastiment kinitx tajba

L-attur qieg]ed ig]id ukoll illi mexa]a\in il-*master* meta, flok g]a\el hu min kellu jitla' fuq il-bastiment, staqsa g]all-voluntiera, u g]amel]a\in il-konvenut illi ma ordnax illi jkun hemm pro`edura fissa flok i]alli illi l-*master* jippermetti illi l-g]a\la ssir, effettivament, mill-ekwipa[[stess.

Il-qorti ma taqbilx ma' dan l-argument. Il-*master* huwa responsabbli illi jara, fost]wejje[o]ra, illi jin\amm g]oli l-*morale* ta' l-ekwipa[[; jekk fi`-`irkostanzi deherlu illi, bla ma titlef xejn l-effi`jenza tal-lan`a, `erti g]a\liet i]allihom f'idejn l-ekwipa[[ flok jimponihom, dik kienet de`i\joni fil-kompetenza tieg]u illi l-qorti ma g]andhiex tinda]al fiha.

Il-konklu\joni tal-qorti hija illi l-in`ident se]] mhux min]abba xi nuqqas la ta' l-attur stess, forsi min]abba nuqqas ta' ta]ri[, la tal-*master* tal-lan`a u lanqas tal-pro`eduri tal-Forzi

---

[3] Ara x-xhieda tal-Kaptan Andrew Mallia fis-seduta tat-30 ta' Mejju 2002, *foll.* 356 *et seq.*

[4] Ara x-xhieda ta' l-attur fis-seduta tat-30 ta' Mejju 2002, *fol.* 312.

Armati; l-in`ident se]] min]abba *casus* g]ax l-imbatt inzerta ma \ammx ir-ritmu illi kien qieg]ed jikkalkola fuqu l-attur.
Billi ma ssib ebda]tija fuq il-konvenut il-qorti ma tistax tilqa' t-talbiet ta' l-attur. Tista' biss, ladarba l-attur korra waqt il-qadi ta' dmirijietu, tag]mel rakkomandazzjoni illi l-konvenut iqis il-possibbiltà ta' xi forma ta' kumpens *ex gratia*, i\da din hija]a[a li trid tit]alla f'idejn il-konvenut.
G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti taqta' l-kaw\a billi ti`]ad it-talbiet ta' l-attur u tikkundannah i]allas l-ispejje\ [udizzjarji.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------